

J. V. FOIX

«GERTRUDIS»

(Edicions L'Amic de les Arts. Barcelona, 1927)

J. V. Foix, Joaquim Folguera, Solé de Sojo, Josep M. Junoy, foren els qui s'avançaren a rebre l'ambaixada avantguardista d'Europa, a Catalunya. Els seguiren, amb veritable vocació, Salvat Papasseit, qui vinculà fonamentalment la seva personalitat en el nou estil; i, més tard, Sánchez-Juan. Coquetejaren, dins una vaguetat poc convençuda, amb el moviment, d'altres poetes nostres, des d'algunes fulles literàries d'avançada.

La nostra incorporació a l'escola, però, no esdevingué definitivament soluble en la literatura fins que revistes com «Proa» i «L'Instant», airejaren prou l'ambient, i sobretot, fins que Salvat Papasseit vessà agressivament la noble dèria del seu apostolat unipersonal. Ell fou el qui més conegué i afrontà el risc d'aquesta actitud i ha estat també qui més l'ha vist convertit en victòria, Salvat poeta (no cal pas recordar-ho), arribà a conviure plenament amb el nostre panorama líric i a ocupar un lloc normal en les nostres antologies.

Avui, morts En Folguera i En Salvat, l'únic representant aparentment actiu de l'avantguardisme és J. V. Foix. El llibre que comentem, però, reuneix circumstàncies especials més complexes que el simple fet de la seva aparició. Per de prompte, la seva tònica específica, dintre una tendència d'avançada, ofereix, en el cas d'En Foix, la particularitat remarkable d'ésser una considerable anticipació al procediment literari i psicològic (complex de freudisme i d'avantguardisme, experiment científic de la creació subconscient) que ha cristallitzat en el «Manifeste du surréalisme», d'André Breton (1924). L'extraordinària precocitat del cas d'En Foix, és més de ponderar

encara, si hom té en compte, de més a més, que el seu «Diari de 1918» (que conté alguns dels moments més feliços i menys discutibles del llibre, per llur valor d'imatgeria), culmina entre les realitzacions recents d'aquesta escola, amb un valor modèlic de lirisme, de joc mental, d'anàlisi, de tècnica. De tan perfecta ment literària, la resultant concreta d'aquestes produccions d'En Foix, ens apar una cosa deliberada, una arbitració volguda, artísticament i intencionalment responsable, com una mena de mostra efectista, no subjecta en el mètode de creació al procediment que l'autor de «Poisson soluble» explica en el seu esmentat volum. Tanmateix, la prioritat cronològica d'En Foix justifica aquesta actitud reflexiva; i, al nostre entendre, ultra això, i a part d'això, té la valor de no dur-nos enganyats. Les proses d'En Foix són, així, més que traduccions vives i sinceres, més que projeccions ideals d'estats de somni experimentats, reproduccions sensibles, gràfics imaginaris dels moviments i nexos que es congrien en l'esfera del subconscient. Perquè en són només reproduccions artificioses, sota llur incoherència expositiva, hi endevinem una norma lògica, com un esquelet intern, que forma els lligams invisibles i tensos dels paràgrafs, i que n'aguanta i en justifica conscientment el desordre de les frases i la fantasmagoria de les imatges. Les teories d'imatges, sobretot, deslligades d'una línia de fets, tenen a voltes en aquest llibre una positiva suggestió, mig d'enlluernament lúcid, mig de pesombre obscurament incoordinat.

Quant a la licitud i a la categoria d'autenticitat que pugui revestir aquesta mena de literatura, no cal remarcar-ne els perills, ni desitjar-ne l'escassetat. Ara, que havent adquirit entre nosaltres la poesia d'avantguarda una efectiva cotització lírica, creiem que aquestes realitzacions en prosa, mostra excepcional, assenyalada per totes les circumstàncies que hi concorren, han de merèixer una acollida indubtable, tan reservada com es vulgui, però almenys revestida de curiositat i d'interès, ja que no de convicció. No podem oblidar que en aquest aspecte, el nostre J. V. Foix, ha anticipat sis anys a Catalunya l'hora nova d'Europa. I això, si més no, ja és una glòria.